

Pajamų nelygybės kitimą lemiančių veiksnių poveikio empirinių tyrimų analizė

Laura Diliuvienė, Zita Tamašauskienė

Šiaulių universitetas, P. Višinskio g. 38, LT-76352 Šiauliai

The article has been reviewed.

Received on 3 November 2019, accepted on 16 December 2019

Anotacija

Straipsnyje analizuojami moksliniai tyrimai, kuriuose buvo vertintas skirtingų veiksnių poveikis pajamų nelygybės kitimui. Išskirtos penkios pagrindinės veiksnių grupės: globalizacijos, technologinės pažangos, finansializacijos, darbo rinkos institucijų ir gerovės valstybės. Aptariami veiksnių grupes sudarantys veiksniai ir juos atspindintys rodikliai, vertinamas jų poveikis pajamų nelygybės kitimui atskirose šalyse ar jų grupėse skirtingais laikotarpiais. Taip pat straipsnyje išskirti svarbiausi veiksniai, darantys įtaką pajamų nelygybei, ir veiksniai, dėl kurių poveikio labiausiai sutariama.

Pagrindiniai žodžiai: pajamų nelygybė, globalizacija, technologinė pažanga, finansializacija, darbo rinkos institucijos, gerovės valstybė.

Įvadas

Iki paskutinės didžiosios recesijos makroekonomikoje vyravo požiūris, kad pajamų pasiskirstymas nėra svarbus makroekonominiams procesams. Tačiau paskutinė didžioji recesija paskatino politikos formuotojus, ekonomistus atsižvelgti į pajamų nelygybės reiškinį ir jo ekonomines, socialines priežastis bei pasekmes, susijusias su skurdo, socialinio įtraukimo, socialinio pasitikėjimo, demokratinių institucijų palaikymo, ekonominio augimo, finansinėmis ir kitomis problemomis.

Pastaruoju metu pajamų nelygybė daugelyje šalių auga, ji yra viena iš didžiausių ekonominių ir socialinių problemų. Tarptautinis valiutos fondas, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) ir kitos organizacijos pabrėžia, kad svarbu spręsti šią problemą. Tam, kad būtų priimami tinkami sprendimai, susiję su augančios pajamų nelygybės problema, svarbu pasirinkti tinkamas priemones. Jų pasirinkimui įtakos turi veiksnių, lemiančių pajamų nelygybės kitimą, nustatymas, jų poveikio krypties vertinimas.

Pajamų nelygybės mastui ir kitimui įtakos gali turėti tiek su rinkos ekonomika susiję veiksniai kaip globalizacija, technologinė pažanga, tiek instituciniai veiksniai, susiję su žaidimo taisyklių rinkoje nustatymu, tam tikros aplinkos sukūrimu. Pagal tyrimuose analizuojamus veiksniais, galima išskirti tris tyrimų grupes. Vieni autoriai (Haan, Sturm, 2017; Richmond, Triplett, 2017; Cabral, García-Díaz, Mollick, 2016; Lim, McNelis, 2016; Stokhammer, Guschanski, Köhler, 2016; Soons, 2016; Sheng, 2015; Alvarez, 2015; Asteriou, Dimelis, Modatsou, 2014; Hermes, 2014; Elmawazini, Sharif, Manga, Drucker, 2013; Jaumotte, Lall, Papageorgiou, 2013; Franco, Gerussi, 2013; Zalewski, Whalen, 2010; Çelik, Basdas, 2010; Jaumotte, Lall, Papageorgiou, 2008; Wade, 2004) tiria ir vertina rinkos veiksnių (globalizacijos, finansializacijos, technologinės pažangos) poveikį pajamų nelygybei. Kita autorių grupė (Josifidis, Supic, Beker Pucar, 2017; Saez, 2017; Arestis, Gonzalez-Martinez, 2016; Jaumotte, Buitron, 2015; IMF, 2014; Feld, Schnellenbach, 2014; Obadić, Šimurina, Sonora, 2014; Bastagli, Coady, Gupta, 2012; Checchi, Garcia-Penaloza, 2010; Calderón, Chong, 2009; Checchi, García-Peñalosa, 2008; Kenworthy, Pontusson, 2005) išskiria institucinių veiksnių (darbo rinkos institucijos, gerovės valstybė) poveikį pajamų nelygybei. Pasak Stiglitz (2016), rinka neveikia vakuume – ji veikia tam tikroje suformuotoje institucinėje aplinkoje. Taigi galima išskirti trečią autorių grupę, kuri vertina tiek rinkos, tiek institucinių veiksnių poveikį nelygybei (Josifidis, Supic, 2017; Ghossoub, Reed, 2017; Kristal, Cohen, 2017; Stiglitz, 2016; Josifidis, Mitrović, Supić, Glavaški, 2016; Lin, Fu, 2016; Jain-Chandra, Kinda, Kochhar, Piao, Schauer, 2016; Tridico, 2015; Dabla-Norris, Kochhar, Ricka, Suphaphiphat, Tsounta, 2015; Darcillon, 2015; Hu-

ber, Stephens, 2014; Kus, 2012; Atkinson, 2003; Alderson, Nielsen, 2002; Starrett, 1976). Tyrimų, vertinusių skirtingų veiksmų poveikį pajamų nelygybei, rezultatai yra priešaringi. Nesutariama dėl skirtingų nelygybės kitimą lemiančių veiksmų išskyrimo, jų poveikio krypties, reikšmingumo. Praktiškai visuose tyrimuose patvirtinamas teigiamas finansinės globalizacijos poveikis pajamų nelygybės didėjimui, tačiau analizuojant prekybos globalizacijos poveikį pajamų nelygybės kitimui nustatytas nevienareikšmis poveikis. Vienų mokslininkų atliktų tyrimų rezultatai rodo, kad prekybos globalizacija didina pajamų nelygybę (Elmawazini ir kt., 2013), kitų – mažina (Jain-Chandra ir kt., 2016; Asteriou ir kt., 2014; Jaumotte ir kt., 2013). Technologinės pažangos ir finansializacijos poveikis pajamų nelygybei vertinamas nevienareikšmiškai. Vieni finansializacijos veiksniai, pavyzdžiui, finansinė liberalizacija, bankinės/finansinės krizės, didina pajamų nelygybę, o mikrofinansų intensyvumas – mažina pajamų nelygybę. Ypač daug diskusijų kyla dėl darbo rinkos institucijų veiksmų. Dabla-Norris ir kt. (2015) pabrėžia, kad poveikis nelygybei pasireiškia dėl darbo rinkos lankstumo. Kiti (Kristal, Cohen, 2017; Darcillon, 2015; Huber, Stephens, 2014; Obadić ir kt., 2014; Checchi, Garcia-Penalosa, 2010; Alderson, Nielsen, 2002) akcentuoja priklausymo profesinėms sąjungoms, darbo užmokesčio nustatymo deribinės galios svarbą. Rezultatų priešaringumą galima paaiškinti tuo, kad skiriasi tyrimo imtis, naudojami įvairūs veiksmus atspindintys rodikliai, skirtingi nepriklausomi kintamieji, įtraukti į regresijos lygtis.

Taigi aktualu nustatyti, kokie veiksniai lemia pajamų nelygybę ir koks jų poveikis pajamų nelygybei.

Tyrimo objektas – veiksmų poveikis pajamų nelygybei.

Tyrimo tikslas – remiantis empiriniais moksliniais tyrimais, aptarti pajamų nelygybės kitimą lemiančius veiksmus, išskirti, dėl kurių veiksmų poveikio pajamų nelygybės kitimui kyla mažiausiai prieštaravimų ir kurių poveikis laikomas didžiausiu.

Tyrimo metodai: mokslinių straipsnių analizė, grupavimas ir apibendrinimas.

Remiantis atlikta tyrimų, kuriuose vertinti pajamų nelygybę lemiantys veiksniai, analize išskirtos penkios pajamų nelygybę lemiančių veiksmų grupės: 1) globalizacijos; 2) technologinės pažangos; 3) finansializacijos; 4) darbo rinkos institucijų; 5) gerovės valstybės.

Išskiriant šias veiksmų grupes, remtasi skirtingais požūriais (Guidetti, Rehbein, 2014): pirma, gamybos internacionalizacijos požūriu (įmonės išsivysčiusiose šalyse vykdo aukštos kvalifikacijos reikalaujančias veiklas, įdarbindami keletą aukštą

atlygi gaunančių darbuotojų ir mažindami darbo užmokestį ir darbo vietų skaičių žemesnės kvalifikacijos darbuotojams, nes pastarųjų darbo vietos perkeliama į besivystančias šalis, kuriose mažesnė darbo vietos kaina); antra, įgūdžiais paremtos technologinės pažangos poveikio požūriu (dėl technologinės pažangos padidėja poreikis aukštos kvalifikacijos darbuotojų, o naujų technologijų įvedimas pakeičia žemesnės kvalifikacijos darbuotojus); trečia, darbo rinkos institucijų požūriu (akcentuojami trys aspektai: darbo sutartys ir jas reglamentuojantys įstatymai lemia darbuotojų deribinę galią; priklausymo profesinėms sąjungoms vaidmuo; kolektyvinių derybų masto ir laipsnio poveikis); ketvirta, gerovės valstybės vaidmens požūriu (besikeičiantis valstybės vaidmuo ekonomikoje lemia pajamų pasiskirstymą). Taip pat remiamasi finansų rinkų vaidmens padidėjimu, kuris siejamas su finansializacijos reiškiniu, t. y. finansinio sektoriaus dydžio, galios ir įtakos ekonomikai ir politikai padidėjimu (Soons, 2016).

Veiksmų poveikio pajamų nelygybei empirinių tyrimų analizė ir vertinimas

Išanalizavus tyrimus, kuriuose vertinami pajamų nelygybę lemiantys veiksniai, juos galima suskirstyti į tris grupes: 1) empiriniai tyrimai, kuriuose analizuojama tik viena veiksmų grupė: a) finansializacijos veiksmų grupė (Haan, Sturm, 2017; Hermes, 2014), b) globalizacijos veiksmų grupė (Lin, Fu, 2016; Asteriou ir kt., 2014; Elmawazini ir kt., 2013), c) darbo rinkos veiksmų grupė (Checchi, Garcia-Penalosa, 2010); d) technologinės pažangos veiksmų grupė (Richmond, Triplett, 2017); 2) empiriniai tyrimai, kuriuose analizuojamos dvi veiksmų grupės: a) globalizacijos ir technologinės pažangos veiksmų grupės (Jaumotte ir kt., 2013), b) darbo rinkos institucijų ir gerovės valstybės veiksmų grupės (Obadić ir kt., 2014); 3) empiriniai tyrimai, kuriuose analizuojamos trys ir daugiau veiksmų grupių (Kristal, Cohen, 2017; Dabla-Norris ir kt., 2015; Jain-Chandra ir kt., 2016; Darcillon, 2015; Huber, Stephens, 2014; Alderson, Nielsen, 2002).

Remiantis atlikta mokslinės literatūros analize galima teigti, kad vienuose tyrimuose vertinamas nelygybę lemiančių veiksmų poveikis pasaulio šalyse (Haan, Sturm, 2017; Richmond, Triplett, 2017; Jain-Chandra ir kt., 2016), kituose tyrimuose vertinamas poveikis išsivysčiusių ir besivystančių šalių grupėse (Dabla-Norris ir kt., 2015; Jaumotte ir kt., 2013), dar kituose tyrimuose analizuojamas poveikis tik besivystančiose šalyse (Lin, Fu, 2016; Hermes, 2014). Taip pat atlikta nemažai tyrimų, kuriuose vertinamas skirtingų nelygybę lemiančių veiksmų poveikis išsivysčiusiose EBPO šalyse (Darcillon, 2015; Huber, Stephens, 2014; Checchi, Garcia-Pe-

nalosa, 2010; Alderson, Nielsen, 2002) bei keletas tyrimų, kuriuose analizuojamas poveikis ES šalyse (Asteriou ir kt., 2014; Obadić ir kt., 2014).

Siekiant aptarti pajamų nelygybės kitimą lemiančius veiksnius, išskirti, dėl kurių veiksnių po-

veikio pajamų nelygybės kitimui kyla mažiausiai prieštaravimų ir kurių poveikis laikomas didžiausiu, pateikiami skirtinguose tyrimuose išskirti veiksnius atspindintys rodikliai bei jų poveikis pajamų nelygybei (žr. 1–5 lent.).

1 lentelė

Globalizacijos veiksnių grupės poveikio pajamų nelygybės kitimui empirinių tyrimų rezultatai

Veiksny	Veiksni atspindintis rodiklis	Poveikis pajamų nelygybės kitimui	Tyrimai
Prekybos globalizacija	Eksporto ir importo santykis su BVP (prekybos atvirumas)	Mažina	Jain-Chandra ir kt. (2016), Asteriou ir kt. (2014), Jaumotte ir kt. (2013)
		Didina	Elmawazini ir kt. (2013)
		Nereikšmingas	Dabla-Norris ir kt. (2015)
	Aukštųjų technologijų eksporto santykis su BVP	Mažina	Asteriou ir kt. (2014)
	Reali prekybos apimtis	Mažina (autokratinėse šalyse) Didina (demokratinėse šalyse)	Lin, Fu (2016)
	Produktų kainų indeksas	Mažina (autokratinėse šalyse) Didina (demokratinėse šalyse)	Lin, Fu (2016)
	Vidutinė tarifo kaina	Mažina	Jaumotte ir kt. (2013)
	Pietinių šalių importo skvarbumas (santykis su BVP)	Didina	Alderson, Nielsen (2002)
Finansinė globalizacija	Užsienio turto ir išsipareigojimų santykis su BVP	Didina	Jain-Chandra ir kt. (2016), Dabla-Norris ir kt. (2015), Jaumotte ir kt. (2013)
	Tiesioginių užsienio investicijų santykis su BVP	Didina	Asteriou ir kt. (2014), Elmawazini ir kt. (2013), Jaumotte ir kt. (2013)
	Akcijų rinkos kapitalizacijos santykis su BVP	Didina	Asteriou ir kt. (2014)
	Kapitalo sąskaitos atvirumas, išreikštas Chinn-Ito indeksu	Didina	Asteriou ir kt. (2014)
		Nereikšmingas	Jaumotte ir kt. (2013)
	Paprastųjų akcijų portfelio santykis su BVP	Didina	Jaumotte ir kt. (2013)
	Skolos santykis su BVP	Didina	Jaumotte ir kt. (2013)
	Tiesioginių užsienio investicijų santykis su darbo jėga	Didina	Alderson, Nielsen (2002)
Bendra globalizacija	KOF indeksas	Didina	Elmawazini ir kt. (2013)
Migracija	Neto migracija	Didina	Alderson, Nielsen (2002)

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Analizuojant empirinių tyrimų rezultatus apie globalizacijos įtaką pajamų nelygybės kitimui, atskleista, kad dažniausiai globalizacijos veiksnių grupėje išskiriama prekybos globalizacija ir finansinė globalizacija (Dabla-Norris ir kt., 2015; Asteriou ir kt., 2014; Elmawazini ir kt., 2013; Jaumotte ir kt., 2013; Alderson, Nielsen, 2002). Taip pat išskiriamas bendras globalizacijos veiksnys, kuris išreiškiamas KOF indeksu (Elmawazini ir kt., 2013) bei migracijos veiksnys, išreikštas neto migracija (Alderson, Nielsen, 2002). Kaip matyti 1 lentelėje, dažniausiai prekybos globalizacija išreiškiamas eksporto ir importo santykiu su BVP, kuris parodo prekybos atvirumą ir jo poveikis pajamų nelygybės kiti-

mui nėra vienareikšmis: vienuose tyrimuose nustatyta, kad, prekybos atvirumui didėjant, pajamų nelygybė mažėja (Jain-Chandra ir kt., 2016; Asteriou ir kt., 2014; Jaumotte ir kt., 2013), kituose tyrimuose, kad pajamų nelygybė didėja (Elmawazini ir kt., 2013), dar kituose, kad poveikis nereikšmingas (Dabla-Norris, Kochhar, Ricka, Suphaphiphat, Tsounta, 2015). Naudojant kitus prekybos globalizacijos rodiklius nustatyta, kad aukštųjų technologijų santykis su BVP (Asteriou ir kt., 2014), vidutinė tarifo kaina (Jaumotte ir kt., 2013) mažina pajamų nelygybę, o pietinių šalių importo skvarbumas didina pajamų nelygybę (Alderson, Nielsen, 2002). Dar vienas atliktas tyrimas (Lin, Fu, 2016) parodė, kad preky-

bos poveikis pajamų nelygybei gali būti skirtingas autokratinėse ir demokratinėse besivystančiose šalyse: autokratinėse šalyse mažina pajamų nelygybę, o demokratinėse – didina. Šie poveikio autokratinėse ir demokratinėse besivystančiose šalyse skirtumai aiškinami tuo, kad autokratinėse šalyse vyrauja Heckscher-Ohlin (HO) prekybos modelis (parduodamos galutinės prekės), o demokratinėse vyrauja Feenstra ir Hanson prekybos modelis (parduodamos tarpinės prekės). Analizuojant finansinės globalizacijos įtaką pajamų nelygybės kitimui nustatyta, kad dažniausiai finansinė globalizacija didina pajamų nelygybę (Dabla-Norris ir kt., 2015; Asteriou ir kt., 2014; Elmawazini ir kt., 2013; Jaumotte ir kt., 2013; Alderson,

Nielsen, 2002). Tačiau naudodami kapitalo sąskaitos atvirumą išreiškiantį rodiklį Jaumotte ir kt. (2013) nustatė, kad poveikis nereikšmingas. Analizuojant bendrą globalizacijos įtaką (išreikštą KOF indeksu) pajamų nelygybei, nustatyta, globalizacija didina pajamų nelygybę (Elmawazini ir kt., 2013). Taigi išanalizuoti empirinių tyrimų rezultatai rodo, kad globalizacijos poveikis pajamų nelygybės kitimui nėra vienareikšmis: iš vienos pusės, finansinė globalizacija dažniausiai didina pajamų nelygybę, o iš kitos pusės, prekybos globalizacija – mažina.

2 lentelėje pateikti apibendrinti empirinių tyrimų, kuriuose vertinamas technologinės pažangos poveikis pajamų nelygybei, rezultatai.

2 lentelė

Technologinės pažangos veiksnų grupės poveikio pajamų nelygybės kitimui empirinių tyrimų rezultatai

Veiksny	Veiksnį atspindintis rodiklis	Poveikis pajamų nelygybės kitimui	Tyrimai
Informacinių ir komunikacinių technologijų (IKT) naudojimas	IKT kapitalo dalis bendrame kapitale	Didina	Richmond, Triplett (2017), Jain-Chandra ir kt. (2016), Dabla-Norris ir kt. (2015), Jaumotte ir kt. (2013)
	Interneto naudotojų skaičius, tenkantis 100 gyventojų	Mažina	Richmond, Triplett (2017)
	Mobiliojo ryšio naudotojų skaičius, tenkantis 100 gyventojų	Mažina	Richmond, Triplett (2017)
	Plačiajuostės radijo signalų sistemos naudotojų skaičius, tenkantis 100 gyventojų	Didina	Richmond, Triplett (2017)
Priedas už gebėjimus (angl. <i>skill premium</i>)	Vidutinis visų mokymosi metų skaičius 15 m. ir vyresnių žmonių populiacijoje ¹	Nereikšmingas Didina (išsivysčiusiose šalyse)	Dabla-Norris ir kt. (2015)

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Technologinės pažangos poveikis pajamų nelygybei dažniausiai vertinamas taikant IKT kapitalo dalies bendrame kapitale rodiklį. Vienų autorių atliktų tyrimų rezultatai rodo, kad jis didina pajamų nelygybę (Richmond, Triplett, 2017; Jain-Chandra ir kt., 2016; Dabla-Norris ir kt., 2015; Jaumotte ir kt., 2013). Tačiau Richmond ir Triplett (2017) tirdami poveikį 109 šalyse nustatė, kad skirtingos IKT rūšys turi skirtingą poveikį pajamų nelygybei: interneto ir mobiliojo ryšio naudojimas mažina pajamų nelygybę, o plačiajuostės radijo signalų sistemos naudojimas didina pajamų nelygybę. Taip pat išskiriamas priedo už gebėjimus (Dabla-Norris ir kt., 2015) veiksnys. Šis veiksnys yra susijęs su įgūdžiais

paremtos technologinės pažangos poveikio požiūriu, kuriame akcentuojama darbuotojų kvalifikacija. Dabla-Norris ir kt. (2015), vertindami poveikį 100 šalių 1980–2012 m. laikotarpiu, nustatė, kad priedo už gebėjimus bendras poveikis pajamų nelygybės kitimui yra nereikšmingas, tačiau išskyrus tik išsivysčiusias šalis priedo už gebėjimus poveikis pajamų nelygybei nustatytas reikšmingas teigiamas, t. y. didina pajamų nelygybę. Apibendrinant galima teigti, kad technologinės pažangos poveikis pajamų nelygybės kitimui dažniausiai yra didinantis pajamų nelygybę.

Toliau pateikiama finansializacijos veiksnų poveikis pajamų nelygybės kitimui (žr. 3 lent.).

¹ Apima pagrindinį, vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą.

**Finansializacijos veiksnių grupės poveikio pajamų nelygybės kitimui
empirinių tyrimų rezultatai**

Veiksny	Veiksnį atspindintis rodiklis	Poveikis pajamų nelygybės kitimui	Tyrimai
Finansinis gilinimas (vietinių finansinių rinkų vystymasis)	Privataus kredito santykis su BVP	Didina	Haan, Sturm (2017), Jain-Chandra ir kt. (2016), Dabla-Norris ir kt. (2015)
		Mažina (išsivysčiusiose šalyse)	Dabla-Norris ir kt. (2015)
Finansinis vystymasis	Akcijų rinkų kapitalizacijos koeficientas	Nereikšmingas	Darcillon (2015)
	Akcijų rinkos bendros vertės santykis su BVP	Nereikšmingas	Darcillon (2015)
	Banko kreditų santykis su BVP	Didina	Darcillon (2015)
Finansinė liberalizacija	Finansinės liberalizacijos indeksas pagal Abiad A. ir kt.	Didina	Haan, Sturm (2017)
Bankinės/finansinės krizės	Fiktyvus kintamasis įgaunantis 0 reikšmę prieš krizę ir 1 reikšmę po krizės	Didina	Haan, Sturm (2017), Asteriou ir kt. (2014)
Mikrofinansų intensyvumas	Aktyvių skolininkų dalis bendrame gyventojų skaičiuje	Mažina	Hermes (2014)
	Bendros mikrofinansų paskolų vertės santykis su BVP	Mažina	Hermes (2014)

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Finansializacijos veiksnių grupei galima priskirti šiuos pagrindinius empiriniuose tyrimuose naudojamus veiksnius: finansinis gilinimas, finansinis vystymasis, finansinė liberalizacija, bankinės/finansinės krizės, mikrofinansų intensyvumas. Vienu mokslininkų (Haan, Sturm, 2017; Jain-Chandra ir kt., 2016; Dabla-Norris ir kt., 2015) atliktų tyrimų rezultatai rodo, kad finansinio gilinimo veiksnio, išreikšto privataus kredito santykiu su BVP rodikliu, poveikis pajamų nelygybei yra teigiamas, t. y. didina pajamų nelygybę. Tačiau Dabla-Norris ir kt. (2015) nustatė, kad finansinio gilinimo poveikis pajamų nelygybės kitimui išsivysčiusiose šalyse yra reikšmingas neigiamas, t. y. mažina pajamų nelygybę. Taip pat Hermes (2014) atlikto tyrimo, vertinusio poveikį 70 besivystančių šalių, rezultatai parodė, kad finansializacija, išreikšta mikrofinansų intensyvumo veiksnium, mažina pajamų nelygybę. Finansinio vystymosi, išreikšto akcijų rinkų kapitalizacijos koeficientu ir akcijų rinkos bendros vertės santykiu su BVP rodikliu, poveikis pajamų nelygybei statistiškai nereikšmingas, o banko kreditų santykio su BVP ro-

diklio poveikis pajamų nelygybei teigiamas, t. y. didina pajamų nelygybę (Darcillon, 2015). Taip pat empiriniuose tyrimuose nustatyta, kad pajamų nelygybę didina finansinė liberalizacija (Haan, Sturm, 2017) bei bankinės/finansinės krizės (Haan, Sturm, 2017; Asteriou ir kt., 2014). Haan, Sturm (2017) tyrė ne tik atskirų veiksnių įtaką pajamų nelygybei, bet ir vertino poveikį pajamų nelygybei naudodami veiksnių sąveikas. Šiame tyrime buvo nustatyta, kad: finansinės liberalizacijos didėjimas didina pajamų nelygybę, augant finansiniam išsivystymui; finansinės liberalizacijos įtaka pajamų nelygybei priklauso nuo politinių institucijų kokybės (nustatyta, kad finansinės liberalizacijos poveikis pajamų nelygybės didėjimui yra didesnis šalyse, kuriose aukštesnė politinių institucijų kokybė). Apibendrinant galima teigti, kad nėra sutarimo dėl finansializacijos poveikio pajamų nelygybės kitimui, nes skiriasi šalių imtis, tyrimo laikotarpis, naudojami skirtingi finansializacijos veiksniai ir juos atspindintys rodikliai.

Pajamų nelygybės kitimui įtakos turi ir darbo rinkos institucijų veiksniai (žr. 4 lent.).

**Darbo rinkos institucijų veiksmų grupės poveikio pajamų nelygybės kitimui
empirinių tyrimų rezultatai**

Veiksny	Veiksnį atspindintis rodiklis	Poveikis pajamų nelygybės kitimui	Tyrimai
Darbo rinkos lankstumas	Įdarbinimo, atleidimo, kolektyvinių derybų, minimalaus darbo užmokesčio reguliavimo mastas	Didina	Dabla-Norris ir kt. (2015)
Priklausymas profesinėms sąjungoms	Priklausančių profesinėms sąjungoms dalis nuo dirbančiųjų	Mažina	Kristal, Cohen (2017), Darcillon (2015), Huber, Stephens (2014), Alderson, Nielsen (2002)
		Nereikšmingas	Obadić ir kt. (2014)
		Didina (per darbo užmokesčio skirtumų ir nedarbo lygio kanalus)	Checchi, Garcia-Penalosa (2010)
Darbo apsaugos įstatymai	Susideda iš trijų komponentų (nuolatinių darbuotojų apsauga nuo atleidimo; laikinojo įdarbinimo formų reguliavimas; specialūs kolektyvinio atleidimo reikalavimai), kurias pateikia EBPO	Mažina	Darcillon (2015)
Darbo užmokesčio nustatymo derybinė galia	Darbo užmokesčio nustatymo derybinės galios laipsnis ²	Nereikšmingas	Darcillon (2015)
		Mažina	Alderson, Nielsen (2002)
		Mažina (per darbo dalies kanalą)	Checchi, Garcia-Penalosa (2010)
Bendras gerovės valstybės dosnumas	Gerovės valstybės dosnumo indeksas	Nereikšmingas	Darcillon (2015)
Kapitalas vienam darbuotojui	Kapitalo ir darbo santykis	Didina (per darbo dalies ir nedarbo lygio kanalus)	Checchi, Garcia-Penalosa (2010)
Minimalaus ir vidutinio darbo užmokesčio santykis	Minimalaus ir vidutinio darbo užmokesčio santykis	Didina (per darbo užmokesčio skirtumų ir nedarbo lygio kanalus)	Checchi, Garcia-Penalosa (2010)

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Analizuojant empirinius tyrimus apie darbo rinkos institucijų įtaką pajamų nelygybės kitimui, nustatyta, kad pajamų nelygybę didina didėjantis darbo rinkos lankstumas (Dabla-Norris ir kt., 2015). Dažniausiai nustatyta, kad priklausymas profesinėms sąjungoms mažina pajamų nelygybę (Kristal, Cohen, 2017; Darcillon, 2015; Huber, Stephens, 2014; Alderson, Nielsen, 2002). Tačiau Obadić ir kt. (2014) 2000–2011 m. darbo rinkos institucijų poveikio pajamų nelygybei 28 ES šalyse tyrime nustatė, kad priklausymo profesinėms sąjungoms poveikis pajamų nelygybei nereikšmingas. Nustatytas reikšmingas neigiamas darbo apsaugos įstatymų poveikis pajamų nelygybės kitimui, t. y. jis mažina pajamų nelygybę (Darcillon, 2015). Nustatyta, kad darbo užmokesčio nustatymo derybinės galios povei-

² Koduojamas šiais skaičiais: 5, 4, 3, 2, 1. Skaičius 5 reiškia, kad derybinė galia turi įtakos visai ekonomikai, o skaičius 1 reiškia fragmentuotą derybinę galią, apimančią dažniausiai įmonės lygmenį (Darcillon, 2015).

kis pajamų nelygybei 18 EBPO šalių 1980–2012 m. statistiškai nereikšmingas (Darcillon, 2015), o tiriant poveikį 16 EBPO šalių 1967–1992 m. nustatytas reikšmingas neigiamas poveikis, t. y. mažinantis pajamų nelygybę (Alderson, Nielsen, 2002). Checchi ir Garcia-Penalosa (2010) darbo rinkos institucijų poveikį pajamų nelygybei analizavo 3 kanalais: darbo dalies; darbo užmokesčio skirtumų; nedarbo lygio. Šiame tyrime analizuojant 16 EBPO šalių 1960–2000 m., nustatyta, kad darbo rinkos institucijų poveikis nėra vienareikšmis. Iš vienos pusės, didesnis priklausymas profesinėms sąjungoms padidino nedarbo lygį ir pajamų nelygybę. Iš kitos pusės, didesnis derybų koordinavimas sumažino darbo užmokesčio skirtumus ir padidino darbo dalį ir tai lėmė pajamų nelygybės mažėjimą. Aukštesnis minimalus darbo užmokestis sumažino darbo užmokesčio skirtumus, tačiau padidino nedarbo lygį ir tai lėmė, kad bendras poveikis pajamų nelygybei yra didėjanti pa-

jamų nelygybė. Nedarbo pašalpos neturėjo įtakos pajamų nelygybei. Aukštesnis kapitalo darbo santykis didino darbo dalį, tuo kartu didino darbo užmokesčio skirtumus ir nedarbo lygį ir bendras poveikis yra didėjanti pajamų nelygybė (Checchi, Garcia-Penalosa, 2010).

Darcillon (2015) tyrime išanalizuota, kaip sąveika tarp finansinio vystymosi ir darbo rinkos institucijų veikia pajamų nelygybę. Nustatyta, kad: aukš-

tesnis akcijų rinkų likvidumo laipsnis susijęs su pajamų nelygybės mažėjimu, kai yra aukštas priklausymo profesinėms sąjungoms lygis; didesnė bankinių kreditų dalis susijusi su didėjančia pajamų nelygybe, kai priklausymas profesinėms sąjungoms yra žemas.

Toliau pateikiamas gerovės valstybės veiksnių grupės poveikis pajamų nelygybės kitimui (žr. 5 lent.).

5 lentelė

Gerovės valstybės veiksnių grupės poveikio pajamų nelygybės kitimui empirinių tyrimų rezultatai

Veiksny	Veiksnį atspindintis rodiklis	Poveikis pajamų nelygybės kitimui	Tyrimai
Vyriausybės vartojimas	Vyriausybės galutinių vartojimo išlaidų santykis su BVP	Mažina	Jain-Chandra ir kt. (2016)
Išlaidos švietimui	Išlaidų švietimui santykis su BVP	Mažina	Huber, Stephens (2014)
Mokesčių politika	Mokestinių pajamų santykis su BVP	Mažina Mažina (socialinės įmokos darbo mokesčiai); Nereikšmingas (kapitalo ir vartojimo mokesčiai)	Obadić ir kt. (2014)
Besimokantys vidurinėje mokykloje	Besimokančiųjų vidurinėje mokykloje dalis nuo mokyklinio amžiaus populiacijos	Mažina	Alderson, Nielsen (2002)
Dekomodifikacija	Ligos, motinystės, nedarbo programų dekomodifikacijos indeksas	Mažina	Alderson, Nielsen (2002)

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Gerovės valstybės veiksnių grupei priskirti šie veiksniai: vyriausybės vartojimas (Jain-Chandra ir kt., 2016), išlaidos švietimui (Huber, Stephens, 2014), mokesčių politika (Obadić ir kt., 2014), besimokantys vidurinėje mokykloje, dekomodifikacija (Alderson, Nielsen, 2002). Visų šių veiksnių poveikis pajamų nelygybei yra reikšmingas neigiamas, t. y. mažina pajamų nelygybę. Taip pat reiktų paminėti, kad atskirų mokesčių poveikis pajamų nelygybei nėra toks pat (Obadić ir kt., 2014): socialinių įmokų ir darbo mokesčių nustatytas poveikis neigiamas (mažina pajamų nelygybę), o kapitalo ir vartojimo mokesčių poveikis – nereikšmingas.

Keletas autorių savo tyrimuose nustatė kurie veiksniai daro didesnę poveikį pajamų nelygybės pokyčiams, o kurie mažesnę. Dabla-Norris ir kt. (2015) tirdami pajamų nelygybę 100 šalių 1980–2012 m. laikotarpiu nustatė, kad per šį laikotarpį tiek išsivysčiusiose šalyse, tiek kylančių rinkų ir besivystančiose šalyse pajamų nelygybė didėjo. Šiame tyrime nustatyta, kad visų šalių atveju didžiausią įtaką pajamų nelygybės didėjimui turėjo darbo rinkos lankstumas, šiek tiek mažesnę įtaką (mažėjimo tvarka) turėjo finansinis gilinimas, technologinė pažanga ir glo-

balizacija, o geresni sveikatos rezultatai mažino pajamų nelygybę. Taip pat, kaip ir visų šalių atveju, kylančių rinkų ir besivystančiose šalyse minimi tie patys veiksniai, didinantys ir mažinantys pajamų nelygybę – tik šioje šalių grupėje pastebėta, kad didesnę įtaką daro pajamų nelygybės didėjimui technologinė pažanga negu finansinis gilinimas. Išsivysčiusių šalių grupėje didžiausią įtaką pajamų nelygybės didėjimui turėjo priedas už gebėjimus, o po to darbo rinkos lankstumas, globalizacija, technologinė pažanga ir finansinis gilinimas (Dabla-Norris ir kt., 2015).

Taigi anksčiau minėtame tyrime vyrauja darbo rinkos lankstumo veiksnio įtaka pajamų nelygybės didėjimui. Tačiau Jaumotte ir kt. (2013) tyrime, kuriame analizuojami pajamų nelygybės veiksnių poveikis 51 šalyje 1981–2003 m., nustatyta, kad labiausiai pajamų nelygybės pokyčiams įtakos turi technologinė pažanga ir globalizacija (technologinės pažangos poveikis didesnis). Šiame tyrime, kaip ir Dabla-Norris ir kt. (2015) tyrime, nustatyta, kad išsivysčiusiose šalyse technologinė pažanga ir globalizacija didina pajamų nelygybę, tačiau Jaumotte ir kt. (2013) tyrimo rezultatai parodė, kad didesnę įtaką turi technologinė pažanga. Besivystančių šalių

grupėje technologinė pažanga didino pajamų nelygybę, o globalizacija mažino pajamų nelygybę (Jau-motte ir kt., 2013).

Asteriou ir kt. (2014) vertino veiksnių poveikį pajamų nelygybei skirtingose ES šalių grupėse 1995–2009 m.: centrinėse (branduolio) šalyse (Austrija, Belgija, Vokietija, Prancūzija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė) pajamų nelygybę mažino kapitalo sąskaitos atvirumas, akcijų rinkų kapitalizacija, prekybos atvirumas, o didino TUI, aukštųjų technologijų eksportas; bendras veiksnių poveikis yra sumažėjusi pajamų nelygybė; periferinėse šalyse (Graikija, Italija, Airija, Portugalija, Ispanija) pajamų nelygybę mažino TUI, o didino aukštųjų technologijų eksportas; bendras veiksnių poveikis yra sumažėjusi pajamų nelygybė; aukštųjų technologijų šalyse (Suomija, Švedija, Danija): pajamų nelygybę didino moksliniai tyrimai ir plėtra bei akcijų rinkų kapitalizacija; bendras veiksnių poveikis yra padidėjusi pajamų nelygybė; naujosiose ES šalyse pajamų nelygybę mažino prekybos atvirumas, o didino TUI, kapitalo sąskaitos atvirumas; bendras veiksnių poveikis yra padidėjusi pajamų nelygybė.

Alderson ir Nielsen (2002) atliktas veiksnių poveikio pajamų nelygybei 16 EBPO šalių 1967–1992 m. tyrimas parodė kiekvieno reikšmingo veiksnio poveikį pajamų nelygybei: didžiausią įtaką pajamų nelygybei turi darbo jėgos dalis žemės ūkio sektoriuje (didina pajamų nelygybę), po to nemažą įtaką turi instituciniai veiksniai – priklausymas profesinėms sąjungoms ir dekomodifikacija – (mažina pajamų nelygybę); kiti du veiksniai susiję su globalizacija – pietinių šalių importo skvarbumas ir TUI (srauto) santykis su darbo jėga (didina pajamų nelygybę).

Išvados

Apibendrinant galima teigti, kad vienuose tyrimuose akcentuojama tik viena veiksnių grupė, kuri veikia pajamų nelygybės kitimą: globalizacijos, finansializacijos, darbo rinkos institucijų arba technologinės pažangos, kituose tyrimuose – dvi veiksnių grupės: globalizacijos ir technologinės pažangos bei darbo rinkos institucijų ir gerovės valstybės, dar kituose tyrimuose – daugiau negu dvi veiksnių grupės. Tai rodo skirtingą autorių požiūrį į tai, kas ir kaip lemia pajamų nelygybės kitimą. Remiantis straipsnyje atlikta empirinių tyrimų analize, galima apibendrinti, kad daug diskusijų kyla dėl globalizacijos veiksnių svarbos ir poveikio. Globalizacijos poveikis dažniausiai įvardijamas kaip didinantis pajamų nelygybę, tačiau vienuose tyrimuose buvo nustatyta, kad globalizacija didina pajamų nelygybę tiek išsivysčiusiose šalyse, tiek besivystančiose, kituose tyrimuose – mažina pajamų nelygybę besivystančiose šalyse, o dar viename tyrime, tiriančiame paja-

mų nelygybę ES šalyse (Asteriou ir kt., 2014) nustatyta, kad vienose šalyse (Austrija, Belgija, Vokietija, Prancūzija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė, Graikija, Italija, Airija, Portugalija, Ispanija) globalizacija lėmė pajamų nelygybės sumažėjimą, o kitose (Suomija, Švedija, Danija ir naujosios ES šalys) – padidėjimą. Suskaidžius globalizacijos veiksnių grupę į veiksnius ir juos atspindinčius rodiklius, nustatyta, kad: 1) prekybos globalizacijos poveikis pajamų nelygybės kitimui yra nevienareikšmis – vienuose tyrimuose mažina pajamų nelygybę, kituose didina arba yra nereikšmingas; 2) finansinės globalizacijos poveikis pajamų nelygybės kitimui dažniausiai yra teigiamas, finansinė globalizacija didina pajamų nelygybę. Technologinė pažanga įvardijama kaip didinanti pajamų nelygybę, tačiau interneto ir mobiliojo ryšio naudojimas mažina pajamų nelygybę. Finansializacijos veiksnių grupės poveikis pajamų nelygybei taip pat yra nevienareikšmis: 1) finansinis gilinimas didina pajamų nelygybę, kai tiriamas poveikis daugelyje pasaulio šalių, tačiau mažina išsivysčiusiose šalyse; 2) vieno finansinio vystymosi rodiklių poveikis nelygybei nereikšmingas, o banko kreditų santykio su BVP – didina pajamų nelygybę; 3) finansinė liberalizacija didina pajamų nelygybę; 4) bankinės krizės didina pajamų nelygybę; 5) mikrofinansų intensyvumas mažina pajamų nelygybę. Nors tyrimų rezultatai nepateikia vienareikšmio atsakymo dėl finansializacijos veiksnių poveikio pajamų nelygybės kitimui ir lyginant tarpusavyje vieni kitiems prieštarauja, tačiau daugiausia įrodymų, kad finansializacijos grupės veiksniai didina pajamų nelygybę. Vienas iš darbo rinkos institucijų rodiklių (priklausymas profesinėms sąjungoms) tyrimuose minimas tiek kaip mažinantis, tiek didinantis (per darbo užmokesčio skirtumų ir nedarbo lygio kanalus) pajamų nelygybę. Pajamų nelygybę mažina darbo apsaugos įstatymai, darbo užmokesčio nustatymo derybinė galia, o didina – darbo rinkos lankstumas, kapitalas vienam darbuotojui (per darbo dalies ir nedarbo lygio kanalus) bei minimalaus ir vidutinio darbo užmokesčio santykis (per darbo užmokesčio skirtumų ir nedarbo lygio kanalus). Atlikta empirinių tyrimų analizė parodė, kad mažiausiai prieštaravimų kyla dėl gerovės valstybės veiksnių poveikio pajamų nelygybės kitimui – dažniausiai mažina pajamų nelygybę. Taigi galima daryti išvadą, kad svarbu nustatyti ne tik kurie veiksniai lemia pajamų nelygybės pokyčius, bet ir veiksnių poveikio kryptį ir stiprumą.

Tyrimų rezultatai nepateikia vienareikšmio atsakymo, tačiau daugiausia įrodymų, kad darbo rinkos institucijų ir gerovės valstybės veiksnių grupės mažina pajamų nelygybę, o technologinės pažangos ir finansializacijos veiksnių grupės didina pa-

jamų nelygybę. Taip pat apibendrinant galima teigti, kad didžiausią poveikį pajamų nelygybės kitimui daro technologinė pažanga, darbo rinkos institucijos ir globalizacija.

Literatūra

- Alderson, A. S., Nielsen, F. (2002). Globalization and the Great U-Turn: Income Inequality Trends in 16 OECD Countries. *American Journal of Sociology*, 107 (5), 1244–1299.
- Alvarez, I. (2015). Financialization, non-financial corporations and income inequality: the case of France. *Socio-Economic Review*, 13 (3), 449–475.
- Arestis, P., Gonzalez-Martinez, A. R. (2016). Income Inequality: Implications and Relevant Economic Policies. *Panoeconomicus*, 63 (1), 1–24.
- Asteriou, D., Dimelis, S., Moudatsou, A. (2014). Globalization and income inequality: A panel data econometric approach for the EU27 countries. *Economic Modelling*, 36, 592–599.
- Atkinson, A. B. (2003). Income Inequality in OECD Countries: Data and Explanations. CESifo Working Paper, 881, 1–52.
- Bastagli, F., Coady, D., Gupta, S. (2012). Income Inequality and Fiscal Policy. *IMF Staff Discussion Note*, SDN/12/08, 1–36.
- Cabral, R., García-Díaz, R., Mollick, A. V. (2016). Does globalization affect top income inequality? *Journal of Policy Modeling*, 38, 916–940.
- Calderón, C., Chong, A. (2009). Labor market institutions and income inequality: an empirical exploration. *Public Choice*, 138, 65–81.
- Çelik, S., Basdas, U. (2010). How Does Globalization Affect Income Inequality? A Panel Data Analysis. *International Advances in Economic Research*, 16, 358–370.
- Checchi, D., García-Peñalosa, C. (2008). Labour market institutions and income inequality. *Economic Policy*, 23 (56), 602–649.
- Checchi, D., Garcia-Penalosa, C. (2010). Labour Market Institutions and the Personal Distribution of Income in the OECD. *Economica*, 77, 413–450.
- Dabla-Norris, E., Kochhar, K., Ricka, F., Suphaphiphat, N., Tsounta, E. (2015). Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective. *IMF Staff Discussion Note*, 13, 1–39.
- Darcillon, T. (2015). Do Interactions between Finance and Labour Market Institutions Affect the Income Distribution? *Labour*, 30 (3), 235–257.
- Elmawazini, K., Sharif, A., Manga, P., Drucker, P. (2013). Trade Globalization, Financial Globalization and Inequality within South-East Europe and CIS Countries. *The Journal of Developing Areas*, 47 (2), 303–317.
- Feld, L. P., Schnellenbach, J. (2014). Political institutions and income (re-)distribution: evidence from developed economies. *Public Choice*, 159, 435–455.
- Franco, C., Gerussi, E. (2013). Trade, foreign direct investments (FDI) and income inequality: Empirical evidence from transition countries. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 22 (8), 1131–1160.
- Ghossoub, E. A., Reed R. R. (2017). Financial development, income inequality, and the redistributive effects of monetary policy. *Journal of Development Economics*, 126, 167–189.
- Guidetti, G., Rehbein, B. (2014). Theoretical Approaches to Inequality in Economics and Sociology. A Preliminary Assessment. *Transcience*, 5 (1), 1–15.
- Haan, J., Sturm, J. (2017). Finance and income inequality: A review and new evidence. *European Journal of Political Economy*, 50, 171–195.
- Hermes, N. (2014). Does microfinance affect income inequality? *Applied Economics*, 46 (9), 1021–1034.
- Huber, E., Stephens, J. D. (2014). Income inequality and redistribution in post-industrial democracies: demographic, economic and political determinants. *Socio-Economic Review*, 12, 245–267.
- IMF (2014). Fiscal Policy and Income Inequality. IMF Policy Paper, January 23. Prieiga internete: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/012314.pdf>
- Jain-Chandra, S., Kinda, T., Kochhar, K., Piao, S., Schauer, J. (2016). Sharing the Growth Dividend: Analysis of Inequality in Asia. *IMF Working Paper*, 48, 1–56.
- Jaumotte, F., Buitron, C. O. (2015). Inequality and Labor Market Institutions. *IMF Staff Discussion Note*, SDN/15/14, 1–31.
- Jaumotte, F., Lall, S., Papageorgiou, C. (2008). Rising Income Inequality: Technology, or Trade and Financial Globalization? IMF Working Paper, WP/08/185, 1–36.
- Jaumotte, F., Lall, S., Papageorgiou, C. (2013). Rising Income Inequality: Technology, or Trade and Financial Globalization? *IMF Economic Review*, 61 (2), 271–309.
- Josifidis, K., Mitrović, R. D., Supić, N., Glavaški, O. (2016). Redistribution and Transmission Mechanisms of Income Inequality – Panel Analysis of the Affluent OECD Countries. *Panoeconomicus*, 63(2), 231–258.
- Josifidis, K., Supic, N. (2017). The Meritocratic Elite vs. the Common Man: Income Inequality in the Affluent OECD Countries. *Journal of Economic Issues*, 51 (2), 431–439.
- Josifidis, K., Supic, N., Beker Pucar, E. (2017). Institutional Quality and Income Inequality in the Advanced Countries. *Panoeconomicus*, 64 (2), 169–188.
- Kenworthy, L., Pontusson, J. (2005). Rising Inequality and the Politics of Redistribution in Affluent Countries. *Perspectives on Politics*, 3 (3), 449–471.
- Kristal, T., Cohen, Y. (2017). The causes of rising wage inequality: the race between institutions and technology. *Socio-Economic Review*, 15 (1), 187–212.
- Kus, B. (2012). Financialisation and Income Inequality in OECD Nations: 1995-2007. *The Economic and Social Review*, 43 (4), 477–495.
- Lim, G. C., McNelis, P. D. (2016). Income growth and inequality: The threshold effects of trade and financial openness. *Economic Modelling*, 58, 403–412.

34. Lin, F., Fu, D. (2016). Trade, Institution Quality and Income Inequality. *World Development*, 77, 129–142.
35. Obadić, A., Šimurina, N., Sonora, R. (2014). The effects of tax policy and labor market institutions on income inequality. *Zb. rad. Ekon. fak. Rij.*, 32 (1), 121–140.
36. Richmond, K., Triplett, R. E. (2017). ICT and income inequality: a cross-national perspective. *International Review of Applied Economics*, 195–214.
37. Saez, E. (2017). Income and Wealth Inequality: Evidence and Policy Implications. *Contemporary Economic Policy*, 35 (1), 7–25.
38. Sheng, L. (2015). Theorizing income inequality in the face of financial globalization. *The Social Science Journal*, 52, 415–424.
39. Soons, O. C. (2016). Inequality and Financialization. *Senior Honors Projects. Paper 492*. Prieiga internete: <http://digitalcommons.uri.edu/srhonorsprog/492>
40. Starrett, D. (1976). Social Institutions, Imperfect Information, and the Distribution of Income. *Quarterly Journal of Economics*, 90 (2), 261–284.
41. Stiglitz, J. E. (2016). How to Restore Equitable and Sustainable Economic Growth in the United States. *American Economic Review: Papers & Proceedings*, 106 (5), 43–47.
42. Stockhammer, E., Guschanski, A., Köhler, K. (2016). Evidence that financialisation increases income inequality. *Global Labor Column*, 254, 1–2.
43. Tridico, P. (2018). The Determinants of Income Inequality in OECD Countries. *Cambridge Journal of Economics*, 42 (4), 1009–1042.
44. Wade, R. H. (2004). Globalization Reducing Poverty and Inequality? *World Development*, 32 (4), 567–589.
45. Zalewski, D. A., Whalen, C. J. (2010). Financialization and Income Inequality: A Post Keynesian Institutional Analysis. *Journal of Economic Issues*, 44 (3), 757–777.

Diliuvienė, L., Tamašauskienė, Z.

Analysis of Empirical Research on the Factors Influencing the Change of Income Inequality

Summary

Until the last major recession, there was an approach in macroeconomics that income distribution was not significant for macroeconomic processes. However, the recent major recession has prompted policymakers and economists to take into account the phenomenon of income inequality, its economic and social causes and consequences related to poverty, social inclusion, social trust, support of democratic institutions, economic growth, financial and other issues.

In recent years, income inequality has been rising in many countries, and the International Monetary Fund, the OECD and other organizations underline the importance of addressing this problem. It is important to choose the right measures to make the right decisions in order to address the issues of growing income inequality. Their choice is influenced by the identification of factors influencing the change of income inequality and the impact assessment.

The scale and change of income inequality can be influenced by the factors related to the market economy (globalization, technological progress) and the institutional factors (setting the rules of the game on the market, creating a certain environment). According to the factors analysed in the research, three groups of authors can be distinguished. Some authors (Asteriou, Dimelis, Moudatsou, 2014, Cabral, García-Díaz, Mollick, 2016, Lim, McNelis, 2016, Sheng, 2015, Haan, Sturm, 2017, Wade, 2004, Alvarez, 2015, Elmawazini, Sharif, Manga, Drucker, 2013, Jaumotte, Lall, Papageorgiou, 2013, Çelik, Basdas, 2010, Hermes, 2014, Richmond, Triplett, 2017, Franco, Gerussi, 2013, Stockhammer, Guschanski, Köhler, 2016, Soons, 2016, Jaumotte, Lall, Papageorgiou,

2008) investigate and assess the impact of market factors (globalization, financialization, technological progress) on income inequality, while other authors or the group of authors (IMF, 2014, Arestis, Gonzalez-Martinez, 2016, Checchi, Josifidis, Supic, Beker Pucar, 2017, Feld, Schnellenbach, 2014, Obadić, Šimurina, Sonora, 2014, Calderón, Chong, 2009, Checchi, García-Peñalosa, 2008, Saez, 2017, Jaumotte, Buitron, 2015, Bastagli, Coady, Gupta, 2012, Kenworthy, Pontusson, 2005) distinguish the impact of institutional factors (labour market institutions, welfare state) on income inequality. According to J. E. Stiglitz (2016), the market does not operate in a vacuum – it operates within an institutional setting. Therefore, the third group of authors can be identified that assess the impact of both market and institutional factors on inequality (Stiglitz, 2016, Atkinson, 2003, Josifidis, Supic, 2017, Josifidis, Mitrović, Supić, Glavaški, 2016, Huber, Stephens, 2014, Darcillon, 2015, Lin, Fu, 2016, Ghossoub, Reed, 2017, Kristal, Cohen, 2017, Alderson, Nielsen, 2002, Kus, 2012, Tridico, 2015, Dabla-Norris, Kochhar, Ricka, Suphaphiphat, Tsounta, 2015, Jain-Chandra, Kinda, Kochhar, Piao, Schauer, 2016). The results of empirical studies assessing the impact of different factors on income inequality are contradictory. There is a disagreement on the distinction between different factors influencing the change of inequality as well as the direction and strength of their impact. Therefore, it is relevant to determine what factors determine income inequality and what is their impact on income inequality.

The aim of the research is on the basis of empirical research to analyse the impact of factors influencing the

change of income inequality, to identify which factors have the greatest impact. Research methods are as follows: analysis, grouping and generalization of scientific articles.

On the basis of the analysis of the studies, which evaluated the factors determining income inequality, five groups of factors determining income inequality have been identified: 1) globalization; 2) technological progress; 3) financialization; 4) labour market institutions; 5) welfare state. It is possible to state that some studies assess the impact of only one set of factors on the change of income inequality: globalization, financialization, labour market institutions or technological progress, while other studies assess more than two groups of factors. This reflects the authors' differing views on the factors and how they influence the change of income inequality.

On the basis of the empirical results analysed in this research, it can be concluded that globalization tends to increase income inequality. However, the results of some studies show that globalization increases income inequality in both developed and developing countries, while the results of other studies show that globalization reduces income inequality in developing countries. The research assessing the impact of factors determining income inequality in EU countries (Asteriou, Dimelis, Moudatsou, 2014) found that in some countries (Austria, Belgium, Germany, France, Luxembourg, the Netherlands, the United Kingdom, Greece, Italy, Ireland, Portugal, Spain) the globalization led to the decrease in income inequality and in other countries (Finland, Sweden, Denmark and the new EU countries) it led to the increase. It has been found that: 1) the impact of trade globalization on changes of income inequality is ambiguous: in some studies it reduces income inequality, in others it increases income inequality or the impact is insignificant; 2) the impact of financial globalization on changes of income inequality is usually positive.

Summarizing the impact of technological progress

on income inequality, it has been found that technological progress increases income inequality, but the use of information and communication technologies (Internet and mobile communication) reduces income inequality. The impact of the group of financialization factors on income inequality is also ambiguous: 1) financial deepening increases income inequality by investigating the impact in many countries of the world, but it decreases it in developed countries; 2) if the impact of some financial development indicators on inequality is insignificant, then the impact of ratio between bank credits and GDP increases income inequality; 3) financial liberalization increases income inequality; 4) banking crises increase income inequality; 5) the intensity of microfinance reduces income inequality. One of the indicators of labour market institutions (trade union membership) is mentioned in the studies as both reducing and increasing (through channels of wage differences and unemployment rate) income inequality. The results of empirical research show that income inequality is reduced by labour protection laws, bargaining power in wage setting, and it is increased by labour market flexibility, capital per worker (through part of work and unemployment channels) and the ratio of minimum and average wage (through the gap of pay and unemployment rate channels). The factors of welfare state have a positive impact and reduce income inequality.

The results of the research do not provide an unambiguous answer, but most evidence shows that labour market institutions and welfare state factors reduce income inequality, while factors of technological progress and financialization increase income inequality. In summary, technological advances, labour market institutions and globalization have the greatest impact on changes of income inequality.

Keywords: income inequality, globalization, technological change, financialization, labour market institutions, welfare state.